

BUITEN

4^E JAARGANG N^O. 14.

ZATERDAG 2 APRIL 1910.

Foto Aug. F. W. Vogt.

WEG NAAR DEN WATERMOLEN BIJ HET VOORMALIGE KASTEEL VAN MEERLO.

INHOUD:

WEG NAAR DEN WATERMOLEN BIJ HET VOORMALIGE KASTEEL VAN MEERLO. ILLUSTRATIE	BLZ. 157
OVERZICHT VAN DE WEEK	158
DE STERRENHEMEL IN APRIL, DOOR A. A. N.	158
„OM 'N BRUILOFTSMAAID", DOOR M. KRAMER.	158
HOOG (GEDICHT), DOOR J. WINKLER PRINS	159
BIJ (GEDICHT), DOOR J. WINKLER PRINS	159
BUITEN AAN AFRIKA'S NOORDKUST, DOOR G. FRIES, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 160—162
DE SPOOKTEMPEL, UIT HET ENG. DOOR R. GORDON SMITH	BLZ. 162
TUINSTADLITTERATUUR, DOOR J. F. VAN ROYEN, GEÏLL.	164
NATIONALE BLOEMENTOONSTELLING TE HAARLEM II, DOOR E. TH. WITTE, GEÏLLUSTREERD	166
DE BOLGEWASSEN OP DE EERSTE TIJDELIJKE TENTOONST. TE HAARLEM VAN 23—31 MAART, DOOR J. J. KRUYFF	168

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoodat afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

OVERZICHT VAN DE WEEK.

21 MAART. De Engelsche regeering dient bij het Lagerhuis drie moties in tot beperking van de macht van het Hoogerhuis.

Laatste zitting van het Hongaarsche Huis van Afgevaardigden. Bij de voorlezing van het besluit tot ontbinding van het Huis worden de ministers met allerlei projectielen bestookt; Khuen-Hedervary wordt gewond.

Goetsjof, de leider der Octobristen, tot president der Russische Doema gekozen.

Reis van den Duitschen rijkskanselier naar Rome. Van de Italiaansche pers valt hem een zeer vriendschappelijke ontvangst ten deel.

Spoorwegongeluk op de Rock Island Railway; 45 dooden en 30 gewonden.

Het Bondsgerechtshof te Chicago stelt een vervolging in tegen de Beeftrust wegens overtreding van de anti-trustwet.

22 MAART. Het Engelsche Hoogerhuis neemt de voorstellen van lord Rosebery tot hervorming van het Huis aan, o.a. het voorstel dat niet langer alleen het erfelijk peerschap recht zal geven op zetel en stem in het Huis.

Bezoek van koning Peter van Servië aan den Russischen Tsaar, en van den Bulgaarschen koning aan den sultan van Turkije.

De Fransche Kamer neemt de wet op de liquidaties der geestelijke orden aan, de Senaat de wet op de ouderdomspensioenen.

De Peruaansche gezant uit Chili teruggeroepen.

23 MAART. Opening van de Nationale Bloementoonstelling te Haarlem ter herdenking van het 50-jarig bestaan der Algem. Vereeniging voor Bloembollencultuur.

Oprichting van de „Gladstone-League", een verbond ter verdediging van de liberale beginselen, door de Engelsche liberalen.

Uitbarsting van den Etna; uit twaalf kraters vloeit een breede lavastroom, die groote vernieling aanricht. Aardschokken in Catania en Messina.

Gevechten aan de Montenegrijnsche grens tusschen Arnauten en Montenegrijnen.

De Duitsche rijkskanselier door den koning van Italië begiftigd met de orde van de Annunciata, een zeldzame onderscheiding.

Negus Menelik van Abessynië ligt op het uiterste. Zijn kleinzoon, Lidi Jassoe, wordt tot keizer uitgeroepen; aan de keizerin is alle macht ontnomen.

24 MAART. Bij Kon. besluit wordt een Staatscommissie voor grondwetsherziening benoemd, onder voorzitterschap van den minister van binnenlandsche zaken.

Op de westelijke spoorwegen in de Vereenigde Staten wordt een schikking getroffen tusschen directies en het stakende personeel.

25 MAART. De werking van den Etna begint te verminderen.

De vorming van een kabinet in Italië opgedragen aan Luzzatti.

26 MAART. Dood van den kunstschilder Mari ten Kate.

DE STERRENHEMEL IN APRIL.

HET volgende overzicht geeft den stand der *Sterrenbeelden* in den vóóravond (omstreeks 9 uur):
Zuiden: Grootte Beer, Draak;
Noorden: Andromeda, kleine Beer, Cassiopeia, Cepheus, Draak, Hagedis, Zwaan;

Noordoosten: Lier;
Oosten: Boötes, Hercules, Jachthonden, Kroon, Ophiuchus, Slang, Weegschaal;

Zuidoosten: Maagd;
Zuiden: Schip Argo, Beker, Hoofdhaar van Berenice, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Raaf, Sextant, Waterslang;

Zuidwesten: Grootte en kleine Hond;
Westen: Eenhoorn, Lynx, Orion, Stier, Tweelingen, Wagenman;
Noordwesten: Driehoek, Giraff., Perseus.

De *Melkweg* loopt te 9 uur van Zuidwest naar Noordoost, maar is slecht waarneembaar: alleen in het Noordwesten, waar hij ongeveer 30 graden boven den horizon komt, is zijn schijnsel misschien goed te zien.

Den 21^{en} April is er te 10 uur een *Algolminimum*, maar de lage stand van het sterrenbeeld Perseus maakt de waarneming zoo goed als onmogelijk. Het *Zodiakaallicht* is deze maand nauwelijks meer waarneembaar. Den *Gegenschein* kan men in de eerste helft van April misschien nog in het sterrenbeeld Maagd vinden, niet ver van de ster der eerste grootte Spica; maar de betrekkelijk geringe hoogte boven den horizon vereischt voor de waarneming van het uiterst zwakke schijnsel een buitengewoon helderen hemel.

Van 19—22 April verschijnen er, of verschenen er vroeger althans, talrijke *vallende sterren* in de omgeving van het sterrenbeeld Lier. Naar hun straalpunt heeten zij *Lyriden*. Zij zijn de laatste jaren zeer schaarsch geweest, en de zwerm lijkt wel uitgeput te zijn, voor het oogenblik.

De *tijdsvereffening* wordt half April nul; de zon, die in het begin der maand nog 4 minuten bij de klok achter is, geraakt tegen het eind van April 3 minuten vóór.

Paschen is dit jaar zeer vroeg gevallen, namelijk op 27 Maart; dit zal in 1921 en in 1932 ook weer gebeuren, en het is 68 jaren geleden ook driemaal achtereens met tusschenpoozen van 11 jaren gebeurd (in 1842, 1853 en 1864).

Mercurius staat omstreeks 1 Mei zeer gunstig voor de waarneming. Want ofschoon dan de grootste oostelijke „elongatie" maar 21 graden bedraagt, gaat de planeet, dank zij hare hooge noordelijke declinatie, volle twee uur na de zon onder; men grijpe de in ons land zeldzame gelegenheid aan, *Mercurius* met het bloote oog te zien.

Venus is een prachtige morgenster. De planeet bereikt den 23^{en} April een westelijke elongatie van 46 graden en vertoont op dien datum in den kijker een zuiver „Laatste Kwartier" (zie over de schijngestalten van *Venus* „Buiten" II, No. 6 en 18).

Mars beweegt zich in den Stier naar het Oosten. De planeet is door haar grooten afstand tot de aarde zeer zwak geworden en misschien eer tot de 2^e dan tot de 1^e grootte („Buiten" II No. 45) te rekenen; zij is althans veel minder helder dan de ster der 1^e grootte Aldebaran, waarmede zij deze maand geschikt in kleur en lichtsterkte vergeleken kan worden. Mars zal den 13^{en} April door de maan bedekt worden, die dan vier dagen „oud" is en als een smalle naar rechts gekromde sikkel aan den avondhemel staat. Daar de beweging der maan tusschen de sterren door naar links is gericht, is bij deze schijngestalte haar vóórrand donker. De verdwijning der planeet achter den donkeren rand (voor Utrecht berekend op 10 uur 51 min.) zal in een binocle zeer goed kunnen worden waargenomen. De maan staat echter, als Mars te 11 uur 26 min. aan den lichten rand weer te voorschijn komt, wel wat laag.

Jupiter is den ganschen nacht waarneembaar; de planeet staat den 1^{en} April even ten zuiden van de bekende dubbelster γ van de Maagd, en loopt in dit sterrenbeeld langzaam terug, d.i. naar het Westen.

Saturnus is niet waarneembaar.

De *komeet van Halley* is, als dit nummer verschijnt, morgenster geworden. Het zal wel 7 of 8 April worden, voordat zij zich genoegzaam uit de morgenschemering heeft losgemaakt om te worden gezien. Dan zal zij echter al heel spoedig voor het bloote oog zichtbaar worden en tegen het einde der maand misschien als een fraai object aan den morgenhemel prijken. Voor verdere bijzonderheden verwijs ik naar een artikel van de hand van den Heer v. d. Bilt, dat in het eerstvolgend nummer van „Buiten" zal worden opgenomen.

A. A. N.

„OM 'N BRUILOFTSMAAID".

O P den achterzolder onder het dakraam houdt Siem Kooyman zich onledig met schrijven. Gemakkelijk zit hij er niet. En toch zou hij „voor gien geld van de wereld" beneden in de „keuke" *) zijn gedachten en gevoelens op het papier zetten. Neen, hij heeft dit plaatsje expres uitgezocht om zonder gezien en gestoord te worden de pen ter hand te nemen om te laten weten, dat ie nog frisch en gezond is en hetzelfde hoopt van...". Nu ja, dat krijgen we aanstonds wel.

Ge merkt wel, waarde lezer(es), dat Siem „stiekem” een minnebrief zit te schrijven aan een Guurt, Jans, Trijn of Kaatje, of hoe het boerinnetje ook heeten mag voor wie dit gewichtige document bestemd is. „t Is wérken, bar ook; t is 'n lammenaarlijk karweitje”, vindt Siem, om zoo maar zwart op wit te zetten, welke gedachten zoo alle dagen „in z'n kop speule”, onder het melken, het voeren, onder den landarbeid, ja krek bij alles. Vooral de laatste dagen werd Siem gekweld — neen gekweld is 't goeie woord niet, want 't was eigenlijk „ofgerazend lekker ok” — door een grootsch denkbeeld, dat hem geen oogenblik verliet, waarmee hij te bed ging en weer opstond, waarvan hij wel droomde.

En van het al of niet slagen hangt zijn verder levensgeluk af. Dat heeft Simon z'n eigen al wel honderd maal verzekerd. 't Loopt tegen het voorjaar, ziet u, en de bruiloften komen los. Siem heeft zelf geen bruiloft in 't zicht, maar een mooie tilbury heeft ie en „'n kaai paerdje” om uit vrijen te gaan; en ook heeft hij nu eenmaal de jaren om eens te gaan uitkijken naar een „maaidje”, dat 'm past. En een gewaagde profetie is 't niet om te voorspellen, dat het Simon Kooyman best lukken zal om klaar te komen met een „maaidje”, in wie hij „sjenieigheid” heeft. Siem is knap van neus en ooren, een flinke boerenjongen is ie en „Zunnes” heeft ie een fijn „gouwen horlozie” op zak met een dikken dito ketting. Op den dorsch staat het ideaal van elken boerenzoon, een mooie tilbury en een prachtig paard. Ik wil maar zeggen, dat Siem met fijne spullen voor den dag kan komen, als hij „voor 't vuur” moet, zooals de jongen 't zelf uitdrukt, maar waarmee hij bedoelt „op 't maaidje ofgaan”. Want hij ziet er bar tegen op, en tegelijkertijd — en dat is 't raadselachtige in Siem zijn ziel — tegelijkertijd wou ie maar, dat ie met zijn mooie spullen alvast het erf opreed van . . . . .; nu ja, dat komt direkt. 't Loopt in de gaten de laatste dagen, dat er met Siem „wat is”. Zijn vader en moeder, zijn oudste zuster en de meid hebben er erg in gekregen en al tegen elkaar gezegd, „dat je an Siem soms gien touw ken vast knoope”. Nu is ie zoo maar in eens stil; dan hoort ie niet eens, dat er tegen 'm gesproken wordt of geeft 'n verkeerd antwoord. Moeder is er al ongerust over geweest en heeft hem met een bezorgd gezicht gevraagd, of er wat aan scheelde. Maar toen had de goeie jongen in eens een erge kleur gekregen en dadelijk verzekerd, dat er heelemaal niets was, o neen; en dat ie zoo gezond was as 'n visschie. O nee, d'r was niks. Hoe kon moeder dat nou toch denken! En Griet, Siems oudste zus, die al stevige verkeerung heeft, had erg gelachen en moeder gerustgesteld met de verzekering, dat het met Siem wel best zou gaan, maar dat ie vast met een plan in zijn hoofd liep om een bruiloftsmaaid op 'r kop te tikken.

— „En in wie zou ie sjenieigheid hebbe, Griet?”

— „k Wou dat 'k 't wist, maar Siempie houdt 'm zoo van achtere, dat je gewoon niks van 'm ken te wete komme; en ie is zoo verlege as ie groot is. Maar help maar kijken, tweede Paaschdag gaat Siem 'r op uit”.

Verlegen was Siem nu eigenlijk niet, o nee; maar aan één ding had ie geweldig 't land in die heele vrijerij: als ie een blauwtje zou krijgen, als ze 'm zouden uitlachen. Hij voelde, dat ie 't niet zou kunnen uitstaan. Een „maaid” vragen, zoo maar „onverdacht”, zoomaar op goed geluk af, dat wou ie niet; dat kon ie niet. En daarom heeft Siem na lang wikken en wegen het vaste plan gevormd om zijn hartewensch per brief kenbaar te maken en . . . stipte geheimhouding te vragen, als het „maaidje” er gien zinnigheid in mocht hebben om met hem en zijn mooie paard en kar ter bruiloft te gaan. Maar voor niemand wil ie 't nog weten, zelfs voor zijn vader en moeder niet, die hem uit vrees voor een teleurstelling het misschien zouden afraden, omdat hij „wel 'n beetje hoog keek”. Ja, ja, 'r vader en moeder moesten er zoo drommels goed bij zitten en met hem, Siem Kooyman, was 't maar een heel klein beetje meer dan gewoon. We vinden het nu zeer verklaarbaar, dat we Siem aan 't schrijven vinden op den achterzolder onder het dakraam. Zijn schrijftafel is een oude kist en zijn zetel een afgedankte emmer, die omgekeerd op de hengselkrukken staat, en door de zenuwachtige bewegingen van Siem telkens heen en weer wiegelt, wat ook niet bevordelijk is voor een mooi regelmatig schrift. Bovendien is onze koene vrijer het schrijven al aardig verleerd, daar hij natuurlijk na de schooljaren meer de slechtvork dan de pen heeft gehanteerd. Den tijd voor schrijven heeft hij uitstekend gekozen. Vader is naar de Alkmaarsche markt om de kaas te verkoopen en moeder weet niet beter of Siem is aan het hooi-afgooien voor den avond-voertijd. Zoo pas heeft hij stilletjes het inktpotje met waterige „Kaisertinte” uit de „beroo-lade” gehaald benevens de verroeste pen en een paar velletjes postpapier en enveloppen. We zijn zoo vrij over zijn schouder heen te gluren om te zien hoever het letterkundig product reeds gevorderd is. Veel is er nog niet te zien. We merken alleen, dat Simon Kooyman woonachtig is te Polderbrugge en dat het vandaag de 16^e Maart is van het jaar 19 honderd en zooveel. Verder, dat hij de oorzaak van al zijn onrust uit den laatsten tijd betitelt met

„Waarde Vriendin”.

't Staat er in zenuwachtige letters. En al vier maal heeft hij zijn pen in het inktpotje geduwd en al eenige keeren, maar tevergeefs geprobeerd om het lang niet denkbeeldige haartje van de penpunten weg te grijpen, en nog kan hij maar niet

verder komen: „dat begin, zie je, 'n lammenaarlijk werk is 't”.

In z'n jongensjaren kon ie „gnap stelle, al zei ie 't zelf”, als „meester” zoo'n „vertellinkie” had voorgelezen of als 'r in het brievenboek stond, dat je te „wasschop” mocht naar een „oome of peet”, waarvan je heelemaal niet wist, dat je die nog ergens in de wereld had. Maar nóú, zie je, nee 'n maaidje, dat 'r wás; en drommels goed ok, nee zo'n pik-fin, 'n bijdehandje, die 'r eige miskien slap zou lache, dat ze 'n brief kreeg van hum, Siem Kooyman”.

Zou ie zoomaar direct met de deur in huis vallen en schrijven, dat ie mirakel graag met 'r te bruiloft zou gaan bij 'r oome Kees en peet Guurt? Maar dan was ie dadelijk uitverkocht en een brief moest toch een beetje lang wezen! Weet je wat, hij zal beginnen net als zijn vader altijd:

„Bij deze laat ik u wete — enz.?” Dan stond er tenminste al wat; en dan zou het misschien haast vanzelf zoo wel verder gaan. En toen de bekende aanhef gebriefstaafd was, kwam er na eenig denken en het wegglikken van een inktvlak een vrij goed vervolgstuk, waarin Siem de groote vraag stelt en een afspraak maakt voor den avond van den tweeden Paaschdag.

Een zucht van verlichting slaakt Siem als de brief klaar is. En terwijl hij eens extra zijn best gaat doen op het adres, zullen wij even het epistel lezen.

Polderbrugge, 16 Maart 19..

Waarde vriendin.

Bij deze laat ik Uw wete dat ik nog vrisch en gezont ben en hoop van u hetzelfde. Alsdan ik uw vraag voor de bruiloft van je oome Kees en peet Guurt. Heeft je er zinnigheid in den kom ik tweede paasdag de koffie ophalen. Hej je gien plan zeg het den maar niet tege are maaide dat ikke geschreeve heb deer heb gienien wat mee noodig.

In afwachting noem ik mij u vriend

Simon Kooyman.

Ik zel maar denken gien berigt goed berigt.

De afgelikte vlak lag achter de „waarde vrienden; maar dank zij het afflikingskunststuk, dat Siem beter uit zijn schooljaren heeft onthouden dan de spel-taal- en stijlregels, is er weinig of niets meer van te zien. Ook het adres is nu af:

Aan Klaassie van Duinen

ten huize van Jan van Duinen

landbouwer, alhier.

't Karwei is plat en Siem veegt zijn pen aan zijn haar af, zooals hij vroeger op school ook wel eens deed. Den brief verbergt hij tot den avond achter een dakspant en over het schrijfgerei gooit hij een ouden zak. En dan sebiet aan het hooi-afgooien, vervuld van een blijmoedige hope op een goeden uitslag. Een benaauwd oogenblik heeft ie nog aanstonds beneden in de „keuke”, als moeder plotseling opmerkt: „Nou, Siem, jonge, je lijk wel roest an je hair te hebbe”. Stommerd, dat ik ben, denkt Siem, d'r zou 'k mezelf nog verraden hebben. Maar hij laat moeder in de onschuldige veronderstelling en boent de inktvlek zoo gauw hij kan met zeep weg. Met iederen dag wordt Siems hoop krachtiger, want er komt geen brief, en „gien bericht is goed bericht”. Den tweeden Paaschdag wordt Siem bij Klaassie van Duinen verwacht om „de koffie op te hale”.

(Slot volgt).

M. KRAMER.

* „Keuke” d. w. z. de huiskamer bij de boeren.

HOOG.

Daar drijven veel schittrende krinkels van rook
Als pluimen door dunne lucht-blijheid. . . .
Ze leven ontastbaar in vrijheid;
En wat voor gevogelt hun kronkling doordook
En snel met de wieken hun lendenen strook,
Ze leven in blauwe tril-wijheid
Van licht, dat zich ver langs de hei spreidt;
En wat er de zon ziet, dat zien zij er ook.
Hoe hooger ze stijgen, hoe meer daar omhoog
Van 't klein aardsch gekrieuwel de kleinheid verdort.
Zij zien daar als kostlijk gebeeldhouwde boog,
Wat onder verbrokkeld in puin is gestort.
Hoe hooger ze stijgen, hoe meer voor het oog
Hun veelheid tot éénheid van licht-blijheid wordt.

BIJ.

Een weemlend zwarte stip, die tegen lucht-azuur
Vol stelsenzoete zin zich spelend blijft vermeien
En orgelzangen gromt of orgel-pijpen-rijen
Er rijzen als een haag van zonnebloem en muur.
Al smelt het lucht-email door brand van zonnevuur,
De bij kent enkel lucht en altijd door arbeien,
Verzamelt wat zij kan en voelt zich vol verblijen
In 't lange lage licht van laat namiddag-uur.
Loom ligt het vee in rust, het zwaargeschofte vee;
Loom op zijn hociberg ligt de warmgehooide hooier;
Het verre west gloeit warm als een ontstoken zee;
Daar drijft de lage zon glad als een loome dooier;
Maar 't bijtje werkt steeds door en maakt zijn dagtaak ree
En draagt zijn schat naar huis en bouwt het op, al mooier.

J. WINKLER PRINS.

ALGIERS. OP DEN WEG NAAR MUSTAPHA.

BUITEN AAN AFRIKA'S NOORDKUST.

I. NIEUW-ALGIERS EN MUSTAPHA.

DE booten van de Maatschappij „Nederland” vertrekken op zoodanig uur van Tanger, dat de baai van Algiers met het aanbreeken van den dag bereikt wordt. Reeds van kaap Acrata af volgt men dicht de kust; plotse-

ling wendt de boot vrij scherp zuidwaarts en verschijnt de witte stad, wazig en geheimzinnig in diffuus licht, als een visioen uit de Duizend-en-Eén-Nacht, amphitheatersgewijze tegen de westelijke helling der baai als opgestapeld. Die baai en het beneden-gedeelte der stad liggen nog in den morgenschemer, maar over de blauwende witbesneeuwde bergen van Kabylië, uit een gloeiend gouden hemel, schieten de stralen der tropische morgenzon en zetten daar boven de inlandsche stad met de *Kasbah* *) en het donkegroen der buitenplaatsen in een baaierd van warm licht en morgenweelde.

Hooger stijgt de dagvorstin in het Oosten, de schemer trekt zich terug omlaag in de baai en wanneer de zon, omgeven door vlam-mend-gouden stralen, als een Oostersch god over de bergen zichtbaar wordt, is Algiers onder het diepblauw van een smetloozen hemel één licht, één gloed: kostelijke witte parel in de reuzenschelp der baai.

De geboorte van een dag in de baai van Algiers is als eene verlichting van het scheppings-verhaal.

* * *
Beneden, om en in de baai, zwoegt de handel, gillen de stoomfluiten van goederentreinen, rammelen de lieren van talloze booten. Algiers is een handelstad van betekenis. En voortdurend nemen handel en scheepvaart toe. Het meest valt wel op de uitvoer van wijn: elk beschikbaar plekje om het punt der haven, waar wij aan land stappen, is bedekt met de reusachtige okschouwen, waarin het kostelijk nat wordt uitgeoerd... vooral naar

ALGIERS. DE KADE LANGS DE HAVEN EN DE RAMPE CHASSELOUP LOUBAT, LANGS WELKE MEN DE STAD BEREIKT.

*) Voormalig versterkt paleis van den Dey.

Bordeaux! En dat moet de moeite van het transport loonen, wanneer men nagaat, dat zeer goede wijn hier voor 20 cts. per liter thuis bezorgd wordt.

Maar die wijn is één van de zondige zaken door de *rhoemis* (Christenen) ingevoerd. Wat hebben die bleeke menschen van het Noorden sedert 1830 een verandering te weeg gebracht in deze goede oude piraten-stad! Op welk eene geduchte wijze hebben de Franschen de duizenden en duizenden Christenslaven, die hier aan de *Darse* (oude haven uit de tijden der Deys) werden aangevoerd, de millioenen en millioenen schats, geroofd van schier alle zeevarende natiën, gewroken! Van de geheele benedenstad, zooals ze in de dagen vóór 1830 er moet hebben uitgezien, is nagenoeg niets over. Feitelijik alleen de Moskeeën, de gebouwen aan de haven en enkele fraaie Moorsche paleizen en huizen bleven bestaan, al hebben die paleizen — inwendig juweelen van Moorsche architectuur — ook een andere bestemming gekregen. Het oude paleis van *Dar-Hassan Pacha* is nu residentie van den Gouverneur van Algerië. De aartsbisschop woont in een paleis, dat in den tijd der Turken *Dar-bent-es-Sultan* heette en met eenige andere gebouwen het *D'énina* vormde, waar de *Dey* verblijf hield, totdat deze vorst, om onafhankelijk te worden van de Turksche huurtroepen, zich in 1816 terugtrok in de tegenwoordig nog bestaande *Kasbah*, hoog in de bovenstad, waar hij door een lijfwacht van *Kabylen* beter hoopte beschermd te zijn tegen *Janitzaren*, paleis-intrigues en sluipmoordenaars. Hier echter liet zijn opvolger, *Hussein-Dey*, zich den 30^{en} April 1827 verleiden den Franschen consul, bij gelegenheid van een audiëntie, met een vliegenwaaier een stoot te geven, onder bedreiging hem in de gevangenis te zullen laten werpen, ...

14 Juni 1830 landde een Fransch leger te Staoulie, ongeveer een uur oostelijk van Algiers, versloeg dat der Algerijnen den 19^{en} van die maand en vier weken later deed *Hussein Dey* afstand van den troon en had het oude piraten-rijk opgehouden te bestaan.

Voor wij verder gaan echter een enkel woord, zool niet ter rechtvaardiging van de Mooren, dan toch om ons, Christenen wat minder zelfgenoegzaam te stemmen. Men wete dan, dat de aanvoerders der Barbarijsche zeeroovers voor een deel Europeanen en gewezen Christenen waren, die alleen uit hebzucht naar deze landen waren getrokken. Men kan o.a. lezen, dat op het schip, waarmede Witte Cornelisz. de Witt een zijner reizen naar Oost-Indië maakte, een samenzwering ontdekt werd, met het plan stuur- en bootslieden te vermoorden en dan naar de Middellandsche Zee ter kaapvaart te trekken.

* * *
Van de haven af is het eene heele klim om langs de *Rampe Chasseloup Loubat*, het weelderig gebouwde Fransche Algiers te bereiken. Helaas is alles hier hopeloos gemoderniseerd. Zonder de Moorsche werklieden en koetsiers, de geheimzinnig wit gesluisde, in wijde witte broeken gekleede, vrouwen, de talrijke Moorsche jongens-schoenpoetsers, die u toeroepen: „*Ciri, msiou?*” (Ciri, Monsieur?), zou men — hijgende bovengesproken — een oogenblik kunnen wanen op den een of anderen boulevard van Marseille, Lyon of zelfs Parijs te zijn beland. Hier bemerkt men weinig van den handel, die zich bijna uitsluitend tot de haven beneden bepaalt, omdat daar ook de treinen, die de stad met Tunis, het Zuiden en de grenzen van Marokko verbinden, aankomen en vertrekken. Het is hier de weelde, de toeristenstad, met reusachtige hotels, restaurants, stoomvaart-agentschappen, groote winkels en wisselkantoren. Maar toch blijft de gewaarwording in het Oosten te zijn U bij, en waarlijk niet alleen door de Arabieren en Mooren, waarmede straten en pleinen als gestoffeerd zijn; het zit, om zoo te zeggen, in de lucht, er hangt een prikkelend-geurige atmosfeer, die ge nergens in het Noorden hebt aangetroffen; dat licht, nimmer vindt ge het in Noordelijke landen zoo sterk.

Boven langs de haven loopt de *Boulevard de la République*, in welks midden een fraai plantsoen ligt van palmen, bamboestruiken en magnolia's en van een vij zware boomsoort met ovale donker-groene bladeren, die ge naderbij als een oude bekende, de *ficus elastica* herkent, dat kamerplantje van ons, bloemenliefhebbers, waaraan wij met zulk een vreugde elk nieuw blaadje begroeten en waarop wij trotsch zijn, als de plant zelve meer dan een Meter hoog wordt. Hier dat kamerplantje weer te zien als een zware, veel vetakte boom van den „kouden grond”, in welks schaduw men heerlijk zit, neen, dat is toch wel iets anders dan Europa. Maar nog beter begrip van den Oosterschen plantengroei krijgen

MOORSCH E SCHOENPOETSERSJONGEN.

dag in het Gooi. Want in den regel is er in dit gezegend oord weinig wind. Natuur, ligging en klimaat werken mede om van dit plekje aan Afrika's Noordkust een paradijs te maken, in het bijzonder voor hen, die met hun borst of ademhalingswerktuigen sukkelen, terwijl het groot aantal overspannenen, die onze samen-

wij, als wij een kijkje gaan nemen in het prachtige park, dat het Fransche gouvernement ten noord-oosten van de stad heeft aangelegd, de zoogenaamde *Jardin d'Essai*, of als wij met de electriche tram den steil hellenden weg naar *Mustapha* opgaan, waar reeds in de tijden der *Dey's* de rijke Mooren hun weelderige landhuizen hadden en waar tegenwoordig — nadat het meere deel der oorspronkelijke eigenaars bij de verovering door de Franschen naar Turkije, Tripoli en Syrië is uitgeweken — een reusachtig, indrukwekkend schoon villapark is ontstaan, waar groote hotels en pensions gedurende den Europeeschen winter aan een tienduizendtal Engelschen, Franschen, Amerikanen en Duitschers voor betrekkelijk weinig geld een heerlijke „season” verschaffen.

Die tocht naar *Mustapha* per electriche tram is één van de schoonste denkbare. Steeds gaat de weg steil hellende en met wonderlijke bochten omhoog, en telkens heeft men onverwacht, als in een omlijsting van prachtige, in Moorschen stijl gebouwde helderwitte landhuizen in het donkergroen van rijk dragende chinaasappel- en citroenboomen, van aloës en cactussen, van tamarinden en eucalypti, een ruim panorama van de diepblauwe baai van Algiers, de haven en de marmarwitte stad. Binnen het half uur is men aldus ongemerkt een tweehonderd Meter boven de zee gekomen. De lucht is koeler, fijner, ijler geworden, ze is bezwangerd met allerlei aromatische plantengeuren, waarvan die der dennen- en eucalyptus-boschen wel overwegend zijn. Toch is het hier, alleen 's nachts koud. Zoodra de zon op is en de fabelachtig schitterende sterrenpracht van een firmament, dat zelfs 's nachts blauw blijft, heeft doen verbleeken, wordt de atmosfeer zoel, maar blijft opwekkend. Duizende vogeltjes laten een zacht gezang hooren en in het hartje van Januari is het als een Juni-

ALGIERS. LAAN IN DEN JARDIN D'ESSAI.

PANORAMA VAN ALGIERS GEZIEN VAN

leving oplevert, hier eveneens een bijna ideaal oord vindt, om weer tot rust te komen, de oude veerkracht en vooral opgewektheid te herwinnen. Men is hier buiten in de beste beteekenis van het woord en voor elke beurs is hier wat wils.

De Engelschen, die niet alleen op politiek-, strategisch- en handelsgebied een „flair” hebben voor de beste plekjes van deze aarde, hebben zich ook hier genesteld. Men heeft er een talrijke Engelsche kolonie, met Engelsche keik, Engelsche bibliotheek, Engelsche hotels en Engelsche winkels en in de tram naar Algiers hoort men — vooral in dezen tijd — meer Engelsch dan Fransch.

Ook de Nederlanders beginnen gelukkig meer te reizen; de stoomvaart-Maatschappij „Nederland” heeft een geregelde verbinding met Algiers geopend. Deze reis in de drijvende weelde-hotels dier maatschappij is op zich zelf een genot. Wij hopen dus, dat reislustige landgenooten dit goede plan van de ondernemende directie der „Nederland” zullen steunen en, meer dan nu nog het geval is, het voorbeeld van hun westelijke burens volgend, eens een winter in Algiers *buiten* komen doorbrengen. G. FRIES.

DE SPOOKTEMPEL.

Een Japansch verhaal.

OMTRENT het jaar 1650 stond op een woesten, met dennen begroeiden berg bij het dorp Kisaichi, in de provincie Inaba, een oude tempel, hoog in een rotsachtig ravijn. Zoo hoog en zóó dik waren er de boomen, dat zij bijna al het daglicht tegenhielden, zelfs wanneer de zon haar hoogsten stand had bereikt. Zoolang als de oude lieden van het dorp zich konden herinneren had het in dezen tempel gespoekt en de spoken waren: een Shito Dama 1) en het geraamtespook (zoo dachten zij) van een anderen priester, die er vroeger gewoond had. Vele priesters hadden getracht in den tempel te wonen en er hun thuis van te maken; maar allen waren zij gestorven. Niemand kon er een nacht doorbrengen en dit overleven.

Eindelijk, in den winter van 1701, kwam er in het dorp Kisaichi een priester die op een pelgrimstocht was. Hij heette Jogen en was gekomen om den spooktempel te zien, want hij hield er van dergelijke zaken te bestudeeren. Alhoewel hij geloofde in de Shito Dama van den als Geest op aarde terugkeerenden mensch, geloofde hij niet aan spoken. Hij was inderdaad verlangend een Shito Dama te zien en te meer wenschte hij een tempel te bezitten. Hij dacht dat hij in dezen verwilderden bergtempel met een geschiedenis die de menschen met vrees en gedachten aan den dood vervulde, zoodat niemand hem bezocht noch priesters hem bewoonden, iets geheel naar zijn zin gevonden had. Zóó had hij dus den weg gevonden naar het dorp op een kouden Decembernacht en was naar de herberg gegaan om zijn rijst te eten en alle mogelijke inlichtingen omtrent den tempel in te winnen. Jogen was geen lafaard, integendeel hij was een moedig man en alles vroeg hij op de bedaardste manier.

Mijnheer, zeide de herbergier: „uwe heiligheid moet er niet aan denken naar den tempel te gaan, want het beteekent de

dood. Vele goede priesters hebben getracht er den nacht door te brengen en allen zijn zij den volgenden dag dood teruggevonden of zij zijn kort na zonsopgang overleden zonder weer tot bewustzijn gekeerd te zijn. Het is niet mogelijk zulk een kwade geest als die welke in dezen tempel komt, te tarten. Ik bid u, heer, laat die gedachte varen. Hoe sterk wij ook naar een tempel verlangen, wenschen wij toch niet nog meer dooden en dikwijls hebben wij het plan opgevat dit oude spookding te verbranden en een nieuwe te bouwen”.

Maar Jogen stond vast in zijn besluit om het spook te zien. „Goede man,” antwoordde hij, „gij wenscht mijn behoud, maar het is mijn streven een Shito Dama te zien, en indien gebeden de rust kunnen terugbrengen, den tempel te heropenen, de legenden te lezen die daar binnen begraven moeten liggen en er de hoofdpriester van te worden.”

De herbergier, ziende dat de priester niet terug te houden was, gaf het op en beloofde hem dat zijn zoon hem den volgenden morgen als gids zou begeleiden.

De volgende morgen was schitterend van zonlicht en Jogen was alreeds vroeg opgestaan om de noodige voorbereidselen te maken. Kosa, de twintigjarige zoon van den herbergier, bond het bed van den priester tot een pak met zooveel gekookte rijst dat hij er bijna twee dagen genoeg aan zou hebben. Besloten was, dat Kosa, nadat hij den priester bij den tempel verlaten zou hebben, naar het dorp terugkeeren zou, daar hij, evenals alle andere dorpelingen, weigerde een nacht op die griezelige plek door te brengen. Hij en zijn vader waren overeengekomen om den volgenden morgen eens te gaan kijken of (zooals iemand met somberheid beweerde), „om hem naar beneden te dragen en hem een behoorlijke en fatsoenlijke begrafenis te geven.”

Jogen vatte deze grap ernstig op en kort nadien verliet hij het dorp, gevolgd door Kosa, die zijn zaken droeg en hem den weg wees. Het ravijn waarin de tempel was gelegen, was zeer steil en woest. Groote met mos bedekte rotsen lagen overal verspreid. Toen Jogen en zijn tochtgenoot halverwege waren gekomen, zetten zij zich neer om te rusten en te eten. Weldra hoorden zij stemmen van menschen die naar boven stegen en spoedig vertoonden zich de herbergier en een acht- of tiental van de dorpsautoriteiten.

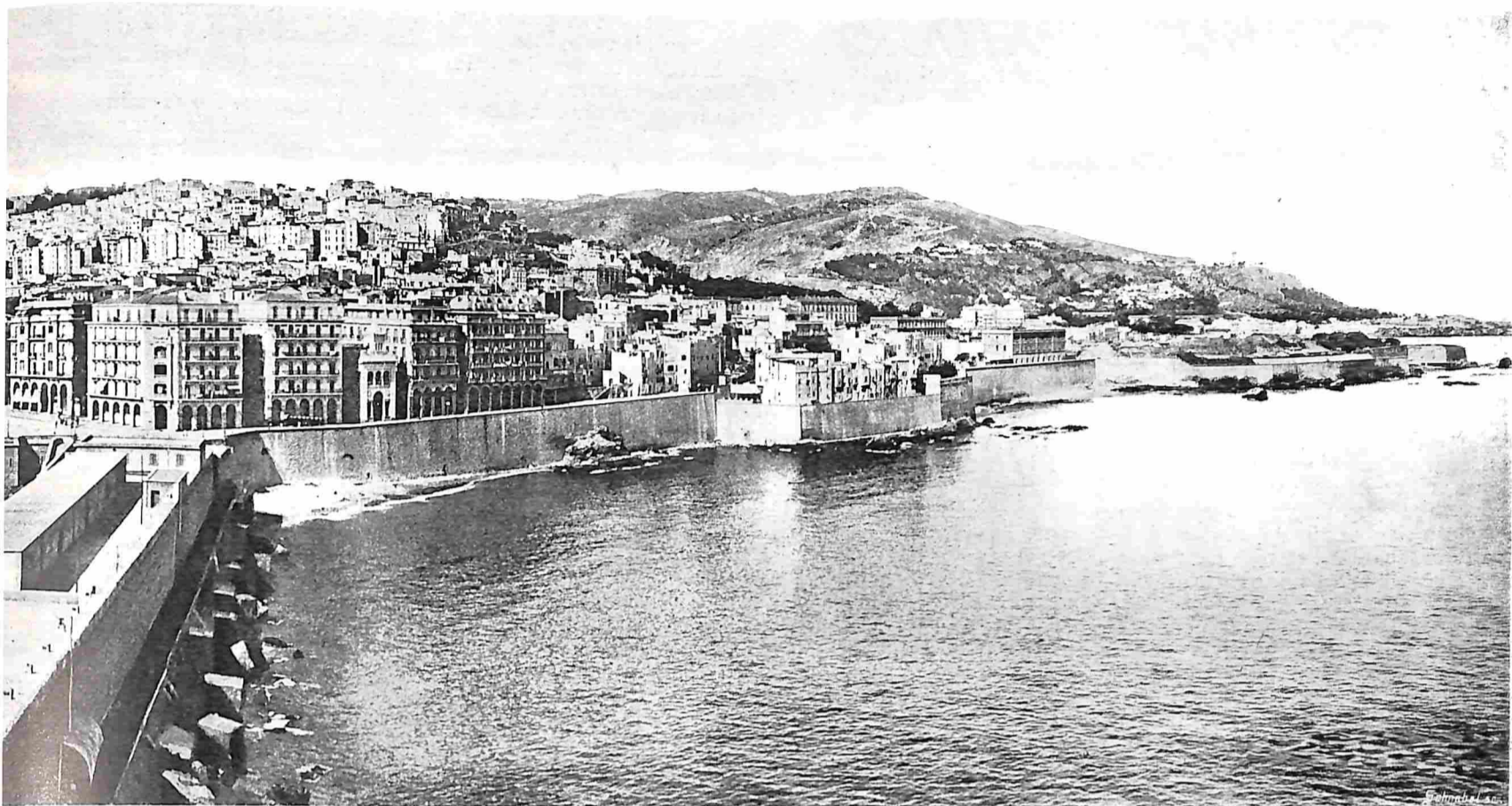
„Wij hebben u gevolgd”, sprak de herbergier, „om nog eenmaal te trachten u terug te houden van een wissen dood. Zeker wenschen wij dat de tempel wordt geopend en de spoken tot rust gebracht, maar niet ten koste van een anders leven. Ik bid u, overweeg dit!”

„Ik kan niet van gedachten veranderen,” antwoordde de priester. „Buitendien is dit de eenige kans in mijn leven. Uw dorpsbestuurderen hebben mij beloofd dat ik, indien ik in staat ben den geest tot rust te brengen en den tempel te heropenen, hoofdpriester zal worden, die zeker hierna beroemd zal worden.”

Opnieuw weigerde Jogen naar raad te luisteren en hij lachte om de vrees der dorpelingen. De pakken die Kosa had gedragen nam hij op zijn schouder en hij sprak:

„Keer terug met de anderen. Ik kan een gemakkelijken terugweg vinden. Het zal mij genoeg doen indien gij morgen terugkomt met timmerlieden, want zonder twijfel ziet de tempel er treurig uit, zoowel van binnen als van buiten. Nu mijn vrienden,

1) Shito Dama is de vorm welken een geest die na den dood op aarde wenscht te dwalen kan aannemen.

HET NOORDELIJK DEEL DER BAAI AF.

tot morgen, vaartwel. Vreest niet voor mij, ik zelf vrees niet."

De dorpelingen bogen diep. Jogen's moed maakte heel veel indruk op hen en zij hoopten dat hij gespaard zou mogen worden om hun priester te kunnen worden. Jogen van zijn kant, boog ook en daarop vervolgde hij zijn tocht naar boven. De anderen keken hem na zoo lang hij in 't gezicht bleef en keerden daarop naar het dorp terug. Kosa dankte zijn goeden genius dat hij niet verplicht geweest was, om naar den tempel te gaan, samen met den priester, om dan 's avonds alleen terug te keeren. Met twee of drie anderen ontbrak het hem niet aan moed; maar alleen te zijn in het sombere woeste woud en dicht bij den spooktempel, neen, dat was niets voor hem.

Terwijl Jogen aan het klimmen was, ontwaarde hij plotseling den tempel, die wel boven zijn hoofd scheen te staan, zoo steil waren de wanden van den berg en het pad. Met nieuwsgierigheid vervuld, versnelde de priester, niettegenstaande zijn zware vracht, zijn stap, en een kwartier later kwam hij buiten adem op het platform of terras van den tempel, dat, evenals de tempel zelf, op ingeheide palen en stellages was gebouwd.

Op het eerste gezicht, zag Jogen dat de tempel groot was, maar gebrek aan toezicht en verwaarloozing, hadden groot verval ten gevolge gehad. Weelderige grassen groeiden hoog tegen de muren op, schimmels en klimplanten bedekten de vochtige, met mos begroeide palen en verbindingsstukken; zoo verrot inderdaad schenen zij, dat de priester dien avond in zijn aantekeningen verzekerde minder de spoken, dan den toestand van de palen die het gebouw droegen, te vreezen.

Voorzichtig trad Jogen in den tempel en zag dat er een merkwaardig groot en fraai verguld beeld van Boeddha stond, benevens beeltenissen van vele heiligen. Ook waren er schoone bronzen voorwerpen en vazen, trommels waarvan het perkament vergaan was, wierookvaten of koros en andere waardevolle en heilige zaken. Achter den tempel bevonden zich de priesterlijke vertrekken, klaarblijkelijk waren er vóór den spooktijd, een vijf of zes priesters in den tempel geweest, die altijd aanwezig waren om hem te verzorgen en de menschen die er kwamen bidden behulpzaam te zijn.

De duisternis was drukkend en daar de avond reeds in aantocht was, dacht Jogen er aan licht op te steken. Hij maakte zijn bundeltje open, vulde een lamp met olie en vond ook tempelkandelaars voor de kaarsen die hij mee had gebracht. Nadat hij er een aan iedere zijde van den Boeddha geplaatst had, bad hij ernstig gedurende twee uren waarna het duister geheel ingetreden was. Daarop gebruikte hij zijn klein rijstmaal en zette zich neer om te waken en te luisteren.

Met het doel om zoowel binnen als buiten den tempel te kunnen zien had hij de galerij uitgekozen. Achter een oude zuil verborgen wachte hij, in zijn hart niet geloovend aan spoken, maar benieuwd zooals hij in zijn aantekeningen vertelde, om een Shito Dama te zien.

Gedurende een paar uur hoorde hij niets. De wind — zoo weinig als er was — zuchtte om den tempel heen en door de stammen der groote boomen. Van tijd tot tijd krijschte er een uil. Vleermuizen vlogen in en uit. Een schimmelachtige geur hing in de lucht. Plotseling, tegen middernacht, hoorde Jogen eenig gedruisch in de heesters onder hem, alsof er zich iemand doorheen wong.

Hij dacht dat het een hert was of een van de apen met roode gezichten die zoo gaarne in de nabijheid zijn van hooge, verlaten tempels; het kon zelfs wel een vos of een das zijn.

Weldra was er voor den priester geen twijfel meer mogelijk. Op de plaats vanwaar het geluid van de ruischende takken was gekomen zag hij de heldere en scherpe vormen van de bekende Shito Dama. Eerst ging het naar een kant en toen naar den anderen op een aarzelende, hortende wijze en daar kwam een stem uit als van ver bijengegons; maar — o verschrikkelijkste aller verschrikkingen! — wat stond daar tusschen de struiken? De priester voelde zich koud worden. Daar stond het lichtende geraamte van een man in een los priesterlijk gewaad, met vurige oogen en een vel van perkament! Eerst bleef het stil staan. Maar toen de Shito Dama hooger en hooger steeg, volgde het spook, soms zichtbaar en soms niet.

Hooger en hooger steeg de Shito Dama totdat het spook ten laatste aan den voet van het groote Boeddhabeeld stond, tegenover Jogen.

Koude zweetdruppels stonden op het voorhoofd van den priester; het merg leek bevroren in zijn beenderen, hij beefde dusdanig dat hij bijna niet kon blijven staan. Terwijl hij zich op de tong beet om niet te gillen, stortte hij zich in het kleine kamertje waar hij zijn bed had opgesteld en nadat hij de deur gegrendeld had, ging hij door een reet tusschen de planken kijken. Ja! nog altijd zat het spookwezen bij den Boeddha; maar de Shito Dama was verdwenen.

Jogen bleef volkomen bij zijn zinnen; maar vrees verstijfde zijn lichaam en hij voelde dat hij zich met meer kon verroeren wat er ook zou kunnen gebeuren. Op den grond liggende ging hij voort met door het gat te kijken.

Het spook bleef zitten en schudde het hoofd soms naar rechts, soms naar links en keek soms naar boven.

Dit duurde een uur. Daarop begon het gegons weer en de Shito Dama verscheen opnieuw, draaiende om en om het spooklichaam, totdat het spook eensklaps verdween, klaarblijkelijk opgelost in de Shito Dama. En nadat het nog weer drie of vier maal rondom de heiligenbeelden had gedraaid was het plotseling uit het gezicht verdwenen.

Den volgenden morgen kwamen Kosa en vijf mannen in den tempel. Zij vonden den priester levend maar verstijfd. Hij kon noch bewegen, noch spreken. Hij werd naar het dorp gedragen en stierf voordat hij daar was aangekomen.

Er werd veel profijt getrokken van de aantekeningen van den priester. Niemand anders verstoutte zich om in den tempel te wonen en twee jaar later werd deze door den bliksem getroffen en brandde tot aan den grond af. Gravende in de overblijfselen om te zoeken naar de bronzen en de metalen Boeddhassen, vonden de dorpelingen een geraamte; het was slechts een voet diep begraven nabij de struiker van waaruit Jogen het eerst geritsel had vernomen. Het spook en de Shito Dama waren zonder twijfel van een priester die een gewelddadigen dood was gestorven en die geen rust kon vinden. Het gebeente werd behoorlijk begraven en missen erover uitgesproken en sindsdien is er niets meer van het spook gezien.

Het eenige wat nog van den tempel is overgebleven, zijn de met mos begroeide steenbrokken die er eens de grondvesten van vormden.

(Uit het Engelsch door R. GORDON SMITH).

TUINSTADLITTERATUUR.

Raymond Unwin: *Town Planning in Practice. An Introduction to the Art of designing Cities and Suburbs.* T. Fisher Unwin. London 1909. 21 Sh.

STEDENAANLEG is het groot orkest der architectuur, dat in de tuinstad zijn lieflijkste pastorale doet klinken. Is het enkele gebouw soms als het bevallig rythmisch lied of van de strenge structuur der sonate, als de speling van een enkel instrument, de stedenontwerper is de symphoniker, die alle middelen van uitdrukking kennende, hen voor zijn doel bedwingt en samenstemmend weet op te voeren tot de meest volmaakte verwerkljking van zijn machtige opus.

Hij omvat met zijn geest den huizenbouw en het wegenwerk, den plantengroei en het verkeerselement, de behoeften van het oog aan schoonheidslijnen tegelijk met de laagst-bij-de-grondsche, maar noodzakelijke levenseischen. Zijn geest kent het verleden en voorziet de toekomst, hij doordringt het meest materiële en bestijgt de hoogten, waar het ideeële bloeit. En dat alles omvattend, beheerschend, verwerkend, baart hij zijn schepping, die de vervulling inhoudt voor al die vragende verlangens; waarin harmonisch samengaan, waarin opklinken alle vereende elementen, bedwongen en opgestuwd tot 't grandiose, dat de steden-symphonie is.

Dit bedacht, is het niet meer verwonderlijk, dat in dezen tijd nog zoo weinig welluidends is tot stand gebracht, zooveel kakophonie zich allerwegen doet vernemen. Immers het enkelvoudig bouwen, alleen nog maar het doordenken van het enkele woonhuis, aangepast aan de eischen van de huidige levensvoorwaarden, is een taak waar het tegenwoordige geslacht nog vóór staat en die slechts door enkelen met verblijdende resultaten is overkomen. Ook hier is 't het afbreken der traditie, dat 't menschelijk kunnen stuurloos en ontredderd op het meer der smakeloosheid laat rondzwalken. Het beste bewijs daarvoor zijn de voortbrengselen daar, waar de traditie nog voorleeft, bijv. de kleine armelijke boerenwoningen in de stille dorpen, afgelegen van het verwarrend en rusteloos stadsbedrijf. Deze spreken nog de lieflijke taal van een zuiver gemoed, deze zijn als de schoone groeiseilen uit den moedergrond, verwant daaraan en van eenzelfde natuur als de menschen erin levend, zoodoende deel uitmakend van het harmonisch geheel, dat stemmende en bekorende voor onze bevrediging zoekende zinnen.

Daarnaast gesteld een boerenwoning uit de handen van een bouwer, die met de stad heeft kennis gemaakt en daardoor den samenhang met de plaatselijke traditie heeft verloren, doet alras het onderscheid in geestesgesteldheid ontwaren.

Het boerenhuisje hier afgebeeld doet aan als een natuurproduct. Het is organisch gegroeid, zuiver in zijn verhoudingen; het heeft zijn vormen en lijnen naar de eischen van zijn materiaal. Het tot laag breed-afdalende rieten dak — het heeft in den nok een niet-scherpen hoek — doet de breedte-afmetingen van het huisje overwegen. Het witte voorgeveltje is als een breed, niet als een hoog voorhoofd.

Daarmede is de structuur van het venster, zooals het zich met de open luikjes aan ons voordoet, in overeenstemming. Het heeft in dezelfde mate als de gevel meer breedte dan hoogte. En zoo is er op dat kleine erfje eenstemmigheid en rust, die door 't gekleur van groen en bloemen als met lieflijkheid omkleed, nog stiller en verinnigd tot ons komen.

Zie nu de „Jacob's Hoeve". Het dak vertoont dezelfde lijnen,

Foto H. J. van Royen.

VELUWSCH BOEREN-HUISJE.

wellicht legt het nog iets meer den nadruk op breedte, het is daarin nog kind van den grond. Maar nu de voorgevel. In stede van het dak in zijn intenties te volgen, legt hij obstinaat in deur en vensters den meest sprekenden nadruk op hoogte-dimensies, waardoor er tweespalt en onrust ontstaat. En die zijn daar ook geestelijk aanwezig. Want in dat huis staat uitgedrukt de ontrouw aan het landleven, de begeerte naar het stadsgeodee. De hooge smalle ramen zooals in de stede-huizen, omdat de grond daar duur is en dwingt tot hoogte-bouw, waren voor het afvallig boerengemoed begeerlijke waar. Waarom? Omdat het uit de stad was, evenals de mode-hoed, die de heelemaal doet vervangen. Het niet meer voldane, de begeerte naar wat anders, nog onbegrepen, het tweeslachtige, ligt in die hoeve uitgedrukt. Een sprekend staaltje ook van stuurloosheid, nu de traditie niet meer hield, is de constructie van het dak. Het onnoozele driehoekje, uitstekend boven het schuine dakgedeelte van den voorgevel is bij dit pannendak een zinloos rudiment van hetgeen vereischt werd door de rieten dakbedekking. Daar schoof het voorgedeelte onder de beide zijvlakken van het dak, waarvan het riet aan den nok ongebroken, rechtlijnig moest samenkomen, om te eindigen onder het hoekig kapje, dat in de lengte over den kam van het dak gelegd, voor en achter in een jolig stoppelbosje werd opgebonden. Het kleine huis laat dit zien. De steedsche bouwer nu herinnert zich die vormen, maar zijn materialen niet kennende, noch de eischen van het riet, noch de mogelijkheden van de pannenbedekking, komt hij tot een zinloos amalagama, dat den beschouwer kregel maakt, en hem met het stumperig opgezet pinakeltje nog van verre een laatsten geestesgroet uit zijn bedroevenden staat nazendt.

Hetgeen bij den huizenbouw in het bijzonder wordt aange-troffen, analoog aan de hier gegeven voorbeelden, dat herhaalt zich op ruimer schaal bij den aanleg en uitbreiding van steden en dorpen. De vermeerdering van bevolking dwingt tot aanleg van nieuwe wijken, tot intensievere bebouwing. Doch bedenkt nu het netelige der positie. Gedwongen tot voorzien in de woningbehoefte is het architectonisch vernuft baar van alle traditie en voor het overgrote deel impotent tot eigen vinding. Redeloos zoekt het steun bij de onbegrepen verleden stijlperiodes of bij de enkele groote, al even verkeerd begrepen, levende en werkelijk-moderne bouwkunstenaars. Wat wonder dan dat overall beginselloos toetasten, zoo onverkwikkelijk, waar in het verstrikte en onrustige gemoed van ontwerper en ingezetene niet meer wil of niet meer kan geluisterd worden naar die heimelijke, eens innerlijk sprekende stem, die het ware en schoone deed kennen en het wansmakelijke, het onzakelijke afwees. En zoo heeft men niet te zoeken, maar vindt helaas allerwegen de steden en stadjes van edele kern, waar de straten en pleinen zijn kunstwerken, in afmetingen en bouw, zoo goed als in bekoorlijk aanzien, maar waar om die edele kern heen zich de nieuwe wijken voegen in een armelijk en voos schijnschoon als van café-chantant sterren, gesierd met de klater-imitatie van het werkelijk mooi. Als voorbeelden hiervan denke men maar een oogenblik aan de flauwbochtige straten, die voor hun geslinger niet den minst zakelijken, geen anderen grond hebben, dan het afgetobde tekenpapier van den ontwerper; aan de pleinen bestaande uit schier niets dan hoeken van de wijde straatopeningen als de bête gaapmonden van onnoozelen; aan de parkjes van versnipperde bontheid, te groot voor een tuin, maar potsierlijk misplaatst in de grauwe straatwoestenij; aan de doodsche grauwe perspectieven, zonder verpoozing van een uit- of inspringenden gevel, zonder verlokking van wat fleurigs of groens in de eindeloze straten; aan den rooftooi van alle stijlen, miskend en ontwricht aan de futloze gevels geplakt, met hun dakvensters als vasten-avondmutsen met dubbele spitsen en hun cirkeldeuren als van reuzenhondenhokken.

En zoo is het gevaar groot, dat ook de dorpen hun landelijk, hun natuurlijk-eigen aanzien verliezen door zich met het schijnschoon der steden, met de onbegrepen vormen, die daar hun recht hebben, zich te verlustigen in den waan van ook een stad te zullen worden. Waar aan den dorpsweg de hoeve breedbehagig stond, omvlijd aan allen kant van haar bloemen- en moestuin, van haar boomgaard als een groen schaduwig priëel, daar worden de nieuwe huizen gesteld, dicht aanéén, bits in de hoogte, zonder voortuin, met alle allures van kille steedscheid, geheel mitsplaatst in dit milieu van rijp gouden korenvelden, van verre weiden en de zwoel geurende dorpslinden langs den weg.

Toch dagen betere tijden. Aan de veel gesmade, maar zegenrijke woningwet is daarvoor mede dank verschuldigd. Verplicht stellend het ontwerpen en vaststellen van uitbreidingsplannen, noopt zij de gemeentebesturen met hunne tech-

nische hulpkrachten en, door de behandeling in openbare raadsvergadering, ook de ingezetenen op deze aangelegenheid de aandacht een zekeren tijd te vestigen, waardoor als vanzelf de problemen daaraan annex zich openbaren en wordt omgezien naar leiders, naar deskundigen die deze problemen tot oplossing helpen brengen. Naast de levende en daadwerkelijke hulp van mannen als Berlage, den genialen ontwerper der uitbreidingsplannen van Amsterdam en 's-Gravenhage, wordt ook gezocht naar die stillere hulp, naar de technische boekwerken, waarin thans reeds zoovele eerste krachten hunne inzichten, hunne ervaringen, de resultaten van ernstige studie tot wederopvinden der verloren traditie, van de verloren werkwijzen in kunstvollere tijdperken van stedenbouw hebben nedergelegd. Ik ken althans wethouders, die zich van die vaklitteratuur ten behoeve hunner gemeente op de hoogte stellen, ja zelfs het nieuwste werk, waarvan de titel hierboven is vermeld, bereids in hunne studie hebben opgenomen ter voorbereiding van hun dienstreis in het buitenland ten bate van het uitbreidingsplan hunner gemeente.

Dat zijn de verblijdende teekenen van wederkerende bloeiperiode.

Toch zullen niet de bestaande steden het helderst en het duidelijkst getuigen van dat wederoplevend inzicht in hetgeen aan schoonheid en doelmatigheid wordt vereischt en kan worden bereikt. Dat is weggelegd voor de tuinsteden, waar vrij van allen invloed der verderfelijke gewrochten uit de vorige eeuw, op het wedergevoenen inzicht kan worden gebouwd open en eerlijk, bescheiden luisterend naar wat vroegere waardevolle geslachten uit hunne scheppingen nog leeren, aan den anderen kant scherp het oog gericht houdend op hetgeen de tegenwoordige levensvoorwaarden, het intensievere zenuwleven en het daarop reagerend verlangen naar levensgemak, de erkende gezondheidsregelen en de sterke ontwikkeling van industrie en verkeer eischen. En dit alles zonder dat nationaal vermogen aan grond, geld of arbeidskracht wordt vermorst en verspild, zooals tot dusver zoo menigvoud het geval is, zoowel daar, waar de ondoelmatige bebouwing verbetering of nieuw werk zal gaan eischen, als met den grond, dien de gemeenschap zich nu eindelijk zal moeten eigen maken, nadat de waarde door de uitbreiding der bevolking te haren eigen nadeele is gestegen.

Zulk een nieuwe rationeele aanleg van levensblijde steden

„Ist ein groszer Gedanke,
„Ist des Schweiszes der Edlen werth!“

zou men met den dichter Klopstock kunnen uitroepen.

Zoo dacht daarover ook de Engelsche architect Raymond Unwin, die in zijn hierboven geciteerd werk *Town Planning in Practice* de volheid zijner langjarige ervaring van zelfstandig ontwerper, maar daarnaast ook de winst van eigen onderzoek in kunstvolle steden en van zijn studie van anderer werken met opwekkende geestdrift heeft neergelegd. De profusie van illustraties (298) ter opheldering van in den tekst behandelde problemen legt daarvoor op den eersten blik reeds het meest overtuigend bewijs af. Daarbij zijn gevoegd zeven opgevouwen plattegronden van belangrijke stedenaanleg, waaronder die van de tuinstad Letchworth en van de Hampstead Suburb (zie „Buiten“ van 1 Januari j.l.) beide ontworpen door de architecten Barry Parker en Raymond Unwin, welke plannen op zichzelf reeds voor hem, die zich met den tuinstadnaanleg occupeerde, rijke bronnen zijn voor oplossingen en opwekkende instigaties.

Van de twaalf hoofdstukken, welke het werk uitmaken, zijn de eerste drie als inleidende en grondleggende te beschouwen. Het spreekt vanzelf, dat van zulk een omvangrijk werk (416 pag. gr. 8°.) in het bestek van dit artikel niet eene volledige analyse kan worden gegeven. Volstaan dient te worden met een meer beknopte vermelding van den inhoud en hier en daar een greep daaruit, welke echter door het persoonlijk karakter van den schrijver, dat eruit spreekt, beter dan beschouwingen den aard en de waarde van het werk voor praktisch gebruik kunnen doen kennen. Zoo is reeds dadelijk uit het eerste hoofdstuk „Of Civic Art as the Expression of Civic Life“ de volgende passage, die ik in eenigszins samenvattende vertaling weergeef, typeerend en bewijs ertvoor, dat we met den schrijver in nobel gezelschap zijn:

„Al zij toegegeven, dat tot dusverre de zorg voor het gemeentelieven niet sliep en integendeel veel goeds is verricht, bijv. voor watervoorziening, behandeling van afvalprodukten, voor bestrating, voor licht- en luchttoevoer, e. m. d., zoo is het toch een opmerkelijke waarheid, dat uitgestrekte wijken van verveling en wansmaak in aantrekkelijkheid nog achter blijven bij de ongezonde sloppen van vóór die zorg ontstaan. De oorzaak daarvan is, dat verzuimd werd het vriendelijk aanschijs

Foto H. J. van Royen.

NIEUWE HOEVE.

van het leven; vergeten werd, dat eindeloze rijen van steenen doozen, kijkgevende op doodsche straten en vuile achterplaatzen, niet zijn de ware woningen voor menschen, en ook nooit kunnen worden, hoe volmaakt de watervoorziening, de lichten luchttoevoer, het plaveisel der straat ook is. Dat alles is niet genoeg. Noodig is de levenwekkende aanraking der kunst, die het geheel eerst zoude volledig maken en zijn waarde vertienvoudigen. Noodig is juist dat verbeeldingselement, dat het geheel van aanzien zou doen veranderen.

„De bouwverordeningen zijn niet voldoende. Het goede werk daarmede begonnen moet veel verder worden doorgetrokken. Wij moeten meer onbebouwd grond, meer lucht en zonlicht voor elke woning reserveeren; wij moeten beter voorzien in parken en speelterreinen, en inzicht hebben in onze straten om haar richting, haar breedte en haar karakter te bepalen, zoo dat zij ten beste voldoen aan de behoeften der gemeenschap. Geschikte terreinen moeten worden afgezonderd voor fabrieken, waar deze het minste hinder voor de naburen opleveren. Al deze praktische voordeelen en nog veel meer moet het gezag bij den stedenaanleg weten te verschaffen; maar bovenal, het werk moet worden doordrongen van den geest des kunstenaars. De kunstenaar is niet tevreden met het minst mogelijke; zijn verlangen gaat uit naar het beste, het uiterste, wat hij vermag te volbrengen. Uit dit streven, de dingen te doen zoo goed als mogelijk is, ontspringt de schoonheid. De schoonheid, die niet als zoovelen denken, van buitenaf aan de dingen kan worden toegevoegd, doch als van innerlijke afkomst, de resultante is, wanneer leven en levensvreugd zich zelf tot uitdrukking brengen in de volmaaktheid van alle vormen, die zij scheppen ter voldoening aan hun behoeften“.

Na het volgende hoofdstuk „Of the Individuality of Towns, with a slight Sketch of the Ancient Art of Town Planning“, waarin bij de Ouden wordt in de leer gegaan, behandelt het laatste hoofdstuk der inleiding het probleem der geordende en niet-geordende schoonheid, de schoonheid, welke in de klassieke werken en die, welke vooral in de gothische tijdperken wordt gevonden, een probleem, dat reeds bij de eerste grondleggende gedachten van den stedenontwerper in diens sfeer treedt. En het is veelal juist aan dezen tweesprong, waar zoovelen zijn verdwaald van den rechten weg, omdat zij aan een van beide schoonheden te zeer hunne liefde verpanden en zoodoende, uit eigen sfeer gerukt, in formalisme werden verstrikt.

Welken hij den rechten weg acht, geeft Unwin ongeveer aldus aan:

„Wij zullen wijs doen voorloopig op-theorieën-hangen te vermijden, doch nauwe aanraking te zoeken met de actueele nooden en behoeften, en tevreden te zijn, als wij behoorlijk vorm en uitdrukking weten te geven, op de meest eenvoudige en praktische wijze, aan de behoeften van hen, die in de steden en voorsteden die wij ontwerpen, moeten wonen. Zoo alleen hebben wij vasten grond onder de voeten en leggen wij een basis van ondervinding en traditie, waarop wellicht later de fijnere en krachtigere uitingen van des kunstenaars verbeelding zullen ontbloeien“.

Zulke algemeene zinnen klinken vloeiend en plausibel. Doch men geve zich ernstig rekenschap van hun inhoud, zooals woord na woord dien aangeeft en vergelijkte dan eens met het gewonnen gedachtenresultaat hetgeen men al zoo aan bouw en aanleg dagelijks om zich ziet. Dan is inderdaad verdere commentaar op die zinnen overbodig.

(Slot volgt).

J. F. v. ROYEN.

COLLECTIEVE INZENDING CROCUSSEN VAN DE AFDEELING LISSE.

NATIONALE BLOEMENTENTONSTELLING TE HAARLEM.

II. DE EERSTE TIJDELIJKE.

ZIJ, die aan onzen oproep gevolg gaven, die naar de bloemenstad getogen zijn en er het groote voorjaarsfeest mede gevierd hebben, zullen zich dien gang zeker niet betreurd hebben. Evenals de talrijke vreemdelingen, leden van de jury, zullen zij verbaasd gestaan hebben over zulk een bloemenweelde en slechts ternauwernood zullen velen zich kunnen voorstellen, dat alles, wat zij zagen, het product van vaderlandschen bodem is, dat het Nederlandsche kweekers waren, die het inzonden. En toch is dit inderdaad het geval. De bloembollenstreek, Boskoop en Aalsmeer hebben aan landgenooten en vreemdelingen laten zien, wat zij tegenwoordig vermogen voort te brengen, en tal van vreemde juryleden zijn dan ook naar beide plaatsen getogen, om er de kweekerijen met eigen oogen te aanschouwen.

Zooals wij reeds mededeelden, lag het glanspunt der tentoonstelling ditmaal nog in de gebouwen,

Betrad men de ruime tentoonstellingshallen, waarin de eerste tijdelijke werd gehouden, dan stond men werkelijk als overweldigd van de bloemenweelde, die men te aanschouwen kreeg. Vol bewondering bleven de meeste bezoekers bij het binnentreden van de groote voorzaal staan, overweldigd door het kleurenspeel, dat hen trof. Wat al kleuren, wat al tinten en toch wat een harmonieus geheel. Den architecten van de tentoonstelling en ook den verschillende inzenders komt een woord van warme hulde toe voor het fraaie arrangement. Geheel volgens de moderne opvatting gerangschikt, behoort deze tentoonstelling zeker tot een der best geslaagde, die in de laatste jaren in geheel Europa gehouden werden.

Rechts van den ingang werd ons oog dadelijk getroffen door een reusachtige groep in bloei getrokken heesters. Zij, die haar bewonderden, hebben wellicht niet begrepen, wat een kweekerkunst er noodig geweest is, om zooveel uiteenlopende heesters tegelijkertijd in bloei te hebben, zij bewonderden voornamelijk den goeden smaak van hem, die deze groep rangschikte. Hoe fraai kwam het warme geel en oranje van de *Azalea sinensis* tot zijn recht, hoe mooi teekende daartegen het lichte geel van de rijk bloeiende *Forsythia's* en de Goudenregens, het wit van de *Spartium scoparium praecox*. Langzaam gingen deze gloeiende kleuren over in de zachtere tinten van de *Azalea pontica* en de *Rhododendron Pink Pearl*, van de *Malus Scheideckeri* en de *Prunus triloba*, welke kleur weer verliep in het zachte en daarna donkere paars van de verschillende seringenvariëteiten. Als vurige vlammen sloegen de roode Meidoorns als het ware hier en daar tuschen deze kleuren uit en werkaatsten dan tegen het zuiver wit van de *Wistaria chinensis fl. albo*. Als ondergrond stonden in deze groep bronskleurige Japansche *Acers* en goudkleurige *Dimor-*

phantus mandshurica fol. var., die het geheel als het ware voltooiden. Deze groep deed de kunst van den modernen bloemenschikker volkomen tot zijn recht komen.

Vlak er tegenover stond een tweede groep van geheel andere opvatting. Hier vormde het donkere groen van tal van prachtig gekweekte Palmen, waaronder zeer fraaie *Kentia's*, *Livistona's*, *Phoenix*, *Cocos* en *Chamaedorea's* een wuivenden achtergrond, waartegen op den voorgrond bijzonder mooi gekweekte *Hydrangea's* en groepen van verschillende Indische *Azalea's* stonden. De cultuur van al deze planten liet niets te wenschen over, vooral de *Hydrangea's* waren bijzonder mooi. Het onderscheid tusschen beide groepen was echter zoo groot, dat zij moeilijk te vergelijken waren. Interessant was dit voor hem, die tal van tentoonstellingen bezocht heeft. De eerste groep toch vertegenwoordigde de nieuwere opvatting van rangschikken, de laatste die van vroeger jaren. Wat een verschil ook in dit opzicht.

Ter weerszijden langs de wanden stonden in dit groote gebouw groepen van in bloei getrokken Seringen en Sneeuwballen, zoo gerangschikt, dat zij een lust waren om naar te kijken, zonder het oog te veel te vermoeien. Voor deze vrij hooge heesters vormden rijk in bloei staande *Deutzia's* een goede dekking der kalere Seringen-takken en het zuiver wit harer bloemen deed de gloeiende kleuren der *Cineraria's*, die er in vakjes vereenigd voor stonden, volkomen tot haar recht komen. Wat een felle kleuren en groote bloemen vindt men tegenwoordig onder deze fraaie bloemplanten, vooral het donker paarsblauw, levendig vieux rose en schitterend wit kwamen uitnemend voor.

Iets verder gaande, stonden wij plotseling voor een reusachtige groep *Rhododendrons*. De Aalsmeersche kweekers, die deze planten inzonden, hebben er van hun werk.

Een vurig kleurenspeel zouden wij het durven noemen, daar alle tinten dooreen stonden. Mooi waren ook de *Azalea sinensis*, die er voor stonden, doch evenals de rand witte *Deutzia's*, gaven die aan het geheel wel iets al te onrustigs.

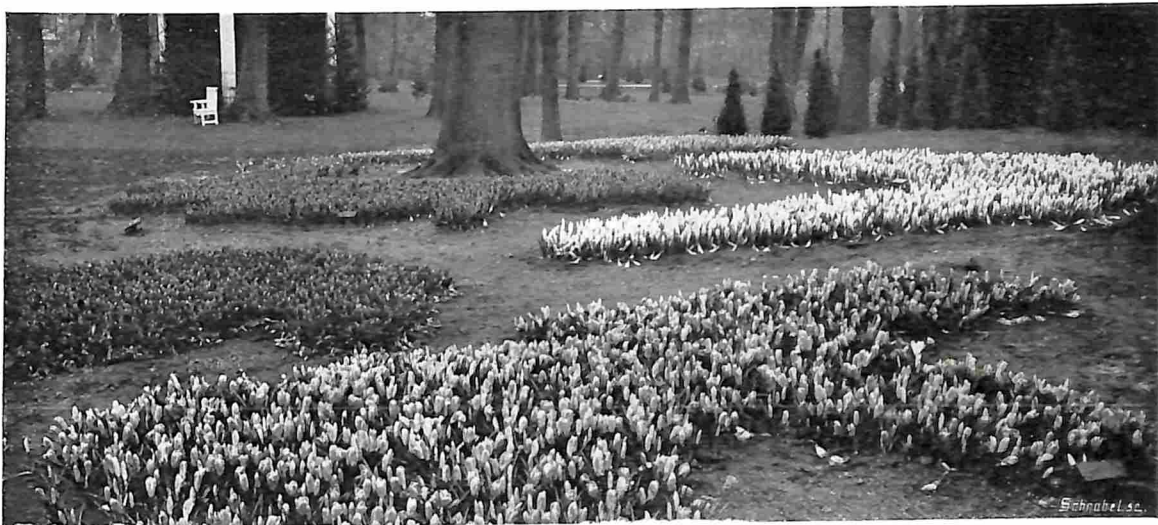
Geheel anders hadden de Boskoopers hun taak opgevat. Ook zij zonden een groote groep *Rhododendrons*, doch alleen van de zelfde zeer fraaie verscheidenheid *Cynthia*, die haar groote donkerroode bouquetten prachtig boven het intensieve groen der bladeren deden uitkomen. Deze groote massa van een en dezelfde variëteit maakte een inderdaad overweldigenden indruk. Mooi werd deze groep afgesloten door een rand witbloemige *Deutzia's*.

Hier tegenaan, er als het ware één geheel mede vormende, stond een groote groep Japansche *Acers* en goudgele *Dimorphanthus*, waarmede de licht blauwe *Wistaria sinensis*, die er boven uitstaken, een zeer mooi kleurengeheel vormden. De groep donker-

gele, winterharde *Azalea sinensis*, die er voor stonden, maakten deze groep geheel af. In het midden van het grasveld, dat zich er voor uitstreckte, stond geheel alleen een groote *Blauwenregen* prachtig te bloeien. Deze reeds oude plant maakte daar, met haar talrijke bloemtrossen, een schilderachtig effect. Als achtergrond stond in deze zaal een groote verzameling van de prachtige *Rhododendron Prinses Juliana*. Moeilijk zal het zijn een prachtiger bloemplant te vinden om den naam van onze geliefde Prinses te dragen. Haar bloemen zijn groot, zacht doorschijnend rose met fraai gekartelden rand. De roode bloemknoppen en donkergroene bladeren bieden aan het geheel een prachtige afwisseling. Het is een edele bloem, en ieder bezoeker bekeek de groote groep, die door de donkerroode rand van *Azalea Hinodigiri* nog beter tot haar recht kwam, met volle bewondering. Deze inzending was werkelijk een der glanspunten.

De groote voor- en achterzaal worden door een gang verbonden, die aan de eene zijde met rijk bloeiende *Malus Scheideckeri*, aan den anderen kant met zeer mooie *Prunus triloba* bezet was. Duidelijk viel de waarde van deze beide heesters, om in bloei getrokken te worden, hier in het oog. De zacht rose appelbloesem en de gevulde bloemen van den Pruim bedekten de twijgen als geheel. Voor fraai bindwerk zijn dergelijke takken uitnemend geschikt.

Wij werpen thans een blik in de ruime achterzaal en weer staan wij verbaasd over de kleurensymphonie, die hier het oog treft. Ook hier stonden langs de wanden weer reusachtige witte en paarse Seringen in tal van verscheidenheden, iedere struik getooid met reusachtige bloempluimen en voor deze struiken vakjes met *Cineraria's*, waarvan de groote bloemen en schitterende kleuren ieders aandacht trokken. Iets verder stonden ter weerszijden groepen kleinere bloemheesters, in een waarvan de schitterend witte *Staphylea colchica*, de aardige *Spiraea van Hortlei* of de lieve *Ribes albidum* ongetwijfeld ieders aandacht trokken, terwijl in de andere groep het vooral de dubbel roode Meidoorns waren, die rijk in bloei, een schitterend effect maakten. In den eenen hoek van deze zaal merkten wij een groep grootere bloemheesters op, waaronder vooral de krachtige seringens zeer goed uitkwamen, waartegen de aardige *Andromeda floribunda* met haar donkergroene bladeren en groen-witte bloempjes zich aardig afteekenden. Ook de hiertegen staande collectie *Azalea pontica*, met een ondergrond van lichtbruine Japansche *Acers* kwam uitnemend tot haar recht. Een schitterend effect maakte de tweede groote groep bloemheesters, die hier tegenover stond, en die door haar losse en bevallige rangschikking maar weinig voor die in de eerste zaal onderdeed. In deze groep had het warme geel van de uitnemendste verscheidenheden van *Azalea sinensis* de overhand, wier bloemen tegen het fijne bronsgroen van de Japansche *Acers*, die er onder stonden, uitnemend tot haar recht kwamen. In een verdieping van deze groep schitterde het zachte goudgeel van de reusachtige bladeren der *Dimorphantus mandshurica fol. var.* waarboven de met talrijke roodbruine bloempjes

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM.
CROCUSSEN ONDER DE BOOMEN GEPLANT. (WILD GARDENING).

prijkende *Genista Andreana* en de sneeuwwitte *Spartium scoparium praecox*, sierlijk uitstaken. En tusschen deze kleuren parden als zooveel waterdruppels de zachtblauwe bloemen van de *Wistaria chinensis*. Den Boskoopschen inzender van deze groep komt zeker een extra woord van lof toe.

De randen prachtige *Primula obconica*, die de groepen kleinere bloemheesters afsloten, getuigden voor de kweekerskunst van den Aalsmeerder, die dergelijke planten wist op te kweken.

De middenruimte van deze zaal was in twee vakken verdeeld. In het kleinste stonden in het midden een lang niet onverdienstelijk groepje *Azalea indica* en het viel ieder op, hoe deze winterbloemplant bij uitnemendheid het hier tegen haar zusters van Chineesche afkomst moest afleggen, haar kleuren waren flets in vergelijking met die der laatsten. De *Primula obconica*, die hier voor stonden, waren inderdaad zeer verdienstelijk. Aardig vooral, omdat men ze zoo weinig ziet, waren de in bloei getrokken *Salomonszegels*, tegen wier lichtgroene bladeren en witte bloemen het donkergroen van de *Clivia's* met haar oranje bloemen uitnemend afstak. Ook de Lelietjes der dalen, die hier, evenals in het groote vak, stonden, lieten zien, dat onze kweekers de kunst om die in bloei te trekken, uitnemend verstaan.

Midden in het tweede vak stond een groep *Lilium Harrisii*, die iederen kweeker deed watertanden. Het is heusch geen kleinigheid deze Lelie thans reeds zoo mooi in bloei te hebben. De zeer verdienstelijke rose *Spiraea Queen Alexandra* en *Peach Blossom*, waarmede een Sassenheimsche firma zich bijna een wereldnaam verworven heeft, waren wel mooi, doch wij zagen ze elders wel eens beter. Vermoedelijk zullen wij ze nog wel fraaiër te zien krijgen.

Een jaar geleden meenden wij te Berlijn, dat de Duitschers ons in het kweken van *Primula obconica* de baas waren, de planten, die hier thans te zien waren, toonden het tegendeel. En in kleurverscheidenheid én in afmeting der afzonderlijke bloemen en bloeiwijzen overtroffen zij alles wat wij tot heden van haar zagen; wanneer wij ze onberispelijk noemen, dan zeggen wij werkelijk niet te veel.

Aan het einde van de zaal stond een groep vaste-planten, waaronder zeer mooie soorten. De algemeene aandacht trokken de bijzonder rijk bloeiende *Phlox divaricata* met haar porseleinblauwe bloemen, de *Caltha palustris fl. pl.*, een Dotterbloem met

BLOEMENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. COLLECTIEVE INZENDING HYACINTEN V. D. AFD. OVERVEEN-BLOEMENDAAL.

BLOEMBOLLENTENTOONSTELLING TE HAARLEM. SERINGEN, HYACINTEN EN LELIES IN DE GROOTE ACHTERZAAL.

gevulde, goudgele bloemen, de schitterend gele *Doronicum plantagineum excelsum* en de altijd aantrekkelijke *Diclytra spectabilis*. Ten slotte mogen in deze zaal niet onvermeld blijven de verschillende groepen *Calla Childsii*, een Aäronskelk met bijzonder groote, schitterend witte bloemen.

Tusschen de pilaren van beide zalen hingen prachtige exemplaren van de steeds mooie *Begonia Gloire de Lorraine* en *Begonia Turnfort Hall*, de eerste met zacht rose, de tweede met bijna witte bloemen. Prachtige planten waren het, en zoo opgehangen kwamen zij uitnemend tot haar recht. De Aalsmeersche specialiteit van deze planten handhaafde zijn naam uitstekend.

Wij verlaten thans deze zalen en gaan naar een kleinere tent, waar voornamelijk afgesneden bloemen en kleine potplanten stonden. Wat te zeggen van den schat van Seringen, die hier aanwezig was. Waar zag men ooit zulke massa's bloemen bijeen van de schitterend witte *Marie Legray*, waar een dergelijke mand met de lichtblauwe, gevulde *President Grévy*. De donkerpaarse bloemtrossen van de *Andenken an L. Späth*, die der paars-blauwe *Charles X*, en der rose *Gloire de Lorraine*, overtroffen bijna alles, wat op dit gebied tentoongesteld was. Overweldigend was de massa dezer bloemen, die hier te bewonderen viel, en de opgetogen uitroepen toonden, hoe het publiek onder den indruk kwam.

Ook *Cyclamen* waren hier bijzonder fraai. Zoo groot en zoo zuiver wit, rood of paars als ze hier stonden, zal men moeite hebben ze ooit te zien en de groep *Begonia Gloire de Lorraine*, die hier stond, deed al weinig voor die in de groote zaal onder. Zoo zouden wij hier in dit gebouw kunnen doorgaan. Wij zouden kunnen spreken over de *Gloxinia's*, voor den tijd van het jaar bijzonder mooi, over de ge-franje-de *Cyclamen Papilio*, over de mooie *Bladbegonia's*, de interessante *Corydalis Wilsonii*, en *Gloriosa Rothchildiana*, de lieve *Anemone Pulsatilla fl. rosea*, doch wij moeten ruimte laten om ook gelegenheid te geven de bolgewassen te bespreken, waartoe wij een specialiteit op dit gebied hebben uitgenoodigd. Laten wij onze gedachte nog eens over deze eerste tijdelijke tentoonstelling gaan, dan kunnen wij een volmaakt succes constateeren. Zeker overdrijven wij niet, wanneer wij dit een der best geslaagde tentoonstellingen noemen, die ooit in ons land plaats hadden. Hoe zal dan de tweede zijn, die van 15—24 April a.s. zal gehouden worden? De verwachting van hen, die het weten kunnen, is, dat die tweede de eerste nog in luister overtreffen zal. Daarbij zullen dan ook de buiten uitgeplante honderd duizenden bollen in bloei staan, het belooft dan een ongekend bloemenfeest te worden. Op dus, gij allen, die bloemen-minnaars zijt, op naar Haarlem!

E. TH. W.

DE BOLGEWASSEN OP DE EERSTE TIJDELIJKE TENTOONSTELLING TE HAARLEM VAN 23—31 MAART.

Zoodra men het terrein betreedt, ziet men voor zich het Paviljoen, dat een goeden achtergrond voor dit gedeelte van de tentoonstelling aanbiedt en staat men tevens voor een parterre, rechtlijnig aangelegd, dat de afdeling Lisse met een groot aantal *Crocus* in fraaie perken verdeeld, heeft versierd. Er is slechts van een vijftal soorten voor de beplanting gebruik gemaakt, maar deze zijn mooi en voldoen uitstekend. Het zijn de volgende: *Albion*, paars gestreept, *Maximiliaan*, lichtblauw, *King of the Whites*, zuiver wit, *Agnes Maria*, donkerblauw en de oude Gele. Dit parterre zal door genoemde afdeling steeds van nieuwe bolgewassen voorzien worden, zoodra de vorige uitgebloeid zijn, zoodat deze aanleg steeds een glanspunt der expositie zal blijven.

Daar er in de open lucht nog weinig bollen bloeien en deze zich bepalen tot wat *Chionodoxa*, *Bulbocodium vernum*, *Anemone hepatica*, enz. die uit den aard der zaak nog weinig kleur aan de groote terreinen kunnen verleen, gaan wij eens zien

wat er van bolgewassen in de gebouwen te vinden is.

Reeds dadelijk bij het binnentreden der gebouwen komt men onder den invloed van het schoone dat hier het oog bekoort. Met meesterhand zijn de schoone lijnen van den aanleg getrokken en de fraaie bloeiende heesters geschikt: het is overweldigend mooi en de zalen doorlopend moet men erkennen zelden zulk een schat van bloemen in zulk een volmaakt staat van schoonheid te hebben gezien. Ook de bolgewassen zijn goed vertegenwoordigd. Recht voor U, bij den ingang der eerste zaal valt het oog op een rijken schat van bloeiende *Hyacinten*, die het grasparterre aan uwen voet versieren, in sierlijke geheel in stijl gehouden perken bijeengebracht.

Deze kostelijke inzending door de afdeling Overveen collectief gedaan, bestaat uit de volgende vijf soorten: *Lady Derby* rose, *Enchantress* lichtblauw, *Yellow Hammer* geel, *Sir William Mansfield* paars, *L'innocence* wit. Zóó gerangschikt, blijkt het, dat er met deze zoogenaamde stijve bloem nog wel iets goeds, ja bijzonder schoons te maken is.

Langs de breede wandelpaden is terzijde in de lengte-as der zaal een grasband aangebracht, waarin op gelijke afstanden medaillons zijn uitgesneden, gevuld met de prachtigste *Tulpen*, zoowel dubbel als enkelvoudige bloemen, waarvan ik enkele van de schoonste noteerde, het zijn de volgende: *Prinses Wilhelmina* rose, *Tournesol* geel, *Rubra Maxima* scharlaken, *Roos van Dekama* rose, *Thomas Morus* oranje, *Proserpine* violet rood, *Mon Trésor* geel, *Pres. Lincoln* paars, *La vertu* rose, *Murillo* rose, *El Toreador* oranje, *Joost van den Vondel* wit, *Prinses Béatrice* rose, *Lac van Haarlem* paars, enz. enz.

Den schuin geplaatsten corridor, die de beide zalen verbindt, doorgaande, die door zijnen stand een goed perspectief geeft in beide zalen, vindt men een aardig perkje *druifhyacintjes* (*Muscari botrioides*) en tal van *Aronskelken* (*Richardia*) die hunne zuive witte kelken goed op het donkergroene loof doen uitkomen, dit is de variëteit *Childsi*.

Nu treedt men de tweede zaal binnen die op dezelfde wijze als de eerste is aangelegd.

Ook op het daar aanwezige parterre staan fraaie *hyacinten* in pannen ieder tien stuks bollen bevattend, waarvan ik de volgende als de schoonste opmerkte: *Queen of Pinks* rose, *City of Haarlem* geel, *Ivanhoe* donkerblauw, *Enchantress* lichtblauw, *Roi des Belges*, carmozijn, *Mauver queen* paars, *Morena* rose, *La Victoire*, scharlaken, *Boerhave*, lichtblauw, *La grande* wit, *Menelek*, donkerblauw *Margot* wit, enz. enz.

In het midden van dit parterre stond een groep *Lilium Harrisii* welke vorstelijke planten daar een goed figuur maakten, geflankeerd door *Spiracea's*, witte en rose variëteiten. Tegen den achterwand der tweede zaal was een groote groep *Darwin tulpen* geplaatst, wier langstelige fraai gekleurde kelken hunne waarde als goede decoratieplanten op het voordeeligt deed uitkomen.

Hiermede hebben wij het voornaamste vermeld wat van bolgewassen in deze zalen te vinden is; dan is er nog een bijgebouw, waar datgene geborgen was wat de groote zalen niet konden bevatten.

Hier vond men een groote hoeveelheid *syringen* op vazen, maar ook zag men enkele bolgewassen, waarvan nog niets te zeggen is. Een groote groep *Hippeastrums* (*Amaryllis*) nam den geheelen achterwand van het gebouw in beslag. Verder zag men er nog mooie *Hyacinten* en *Tulpen*; ook zeer goede *Cyclamen*, zelfs *Gloxinias* ontbraken niet. Om de laatsten zoo vroeg en zoo fraai te doen bloeien is een waar kunststukje van cultuur.

Wij eindigen dit verslag met de vermelding dat door een bekenden Haarlemschen bloemist in eene vitrine een keur van nieuwe *Freesia's* was geëxposeerd, waarvan men te vergeefs elders de wedergade zal zoeken.

J. J. KRUYFF.